

שיעורי ליל שבת

שיעור מוריניו רבי מרדכי בונם זילברברג שליט"א

גליון מס' 289 - תשפ"ו

בית הכנסת המרכזי שיכון ה'

כיצד ניתן להזמין אורח, או להתארח בבתי מלון בתשעת הימים?

נתינת כובע במתנה לבר מצוה בתשעת הימים

שאלה: הכרעת רוב פוסקי זמנינו דמותר ליתן ספר במתנה לבר מצוה בתשעת הימים (הליכות שלמה (עמ' תט"ז), מבית לוי בשם הגרש"ה ואזנר זצ"ל, והגר"נ קרליץ זצ"ל, והטעם הוא שלא מצינו איסור לשלוח דורון רק בת"ב משום שאילת שלום, ועי' קרא עלי מועד סוף פ"ד דעת הגר"ח ק"ק זצ"ל בזה) ונשאלתי האם ליתן בגד כמו כובע במתנה לחתן בר מצוה, זה נחשב כקניית בגדים האסורה או לא.

ונראה שהדבר מותר, שהרי כתבו הפוסקים שמותר לקנות ביריד בימים אלו כיון שהיו 'דבר האבד', (עי' מ"ב סי' תקנ"א סק"א) ואף כאן זהו 'דבר האבד', דאם לא יתנו את הכובע ליום השמחה אלא ימתנו עם הנתינה עד לאחר תשעת הימים סבירות גבוהה מאוד שהדבר ישתכח ולא יבוצע לעולם.

כתב השו"ע (סי' תקנ"א ס"ג) "שבוע שחל בו תשעה באב אסורים לספר ולכבס, ואפילו אין לו אלא חלוק אחד אסור, וכן המכובסים מקודם, בין ללבוש בין להציע בהם המטה אסור", וברמ"א שם הוסיף "ואנו נוהגין להחמיר בכל זה מתחלת ראש חודש עד אחר התענית", ומבואר שאסור להציע ולישון בימים אלו על מצעים מכובסים, ויש לעיין מה יעשה אדם המתארח אצל חבירו בימים אלו?

וכן יש לעיין כיצד מותר להתארח בבתי מלון בימים אלו, הרי ברוב בתי המלון מקובל שבכל בוקר מחליפים מחדש את כל המצעים, וא"כ יש לדעת כיצד המתארחים שם יכולים לישון על מצעים אלו?

והנה במספר מקומות בסי' תקנ"א כתב הרמ"א שלצורך מצוה מותר, כגון על מה שכתב השו"ע (בסעיף ב') "מראש חודש עד התענית ממעטים במשא ומתן ובבנין של שמחה ובנטיעה של שמחה", וכתב ע"ז הרמ"א "ולצורך מצוה הכל שרי", וכן (בסעיף ט) לגבי סכין של שחיטה שאע"פ שמצניעים אותו מר"ח, מ"מ לצורך מצוה כגון לחולה, שבת או מילה מותר.

וכן לענין בשר ויין (בסעיף י) כתב השו"ע שמותר לשתות יין בהבדלה וברכת המזון, והרמ"א הוסיף שבסעודת ברית, פדיון הבן או סיום מסכת מותרים כל השייכים לסעודה לאכול בשר ולשתות יין, וכן לגבי רחיצה כתב הרמ"א (בסעיף ט"ז) שלצורך מצוה שרי ולכן נדה רוחצת וטובלת, ואף לגבי כיבוס עצמו מבואר בדברי הרמ"א (שם בסעיף ג') שלצורך מצוה מותר.

ולפי"ז כתב אחד מפוסקי זמנינו, שלכך מותר להציע מצעים מכובסים בשביל האורח, שאף זה נחשב לצורך מצוה, שהרי מקיים בכך מצוות 'הכנסת אורחים'.

ודבריו מוקשים, דאמנם למארח מותר להציע שהרי מקיים בכך מצוות 'הכנסת אורחים', אבל כיצד לאורח מותר לישון על מצעים אלו שהרי אצלו אי"ז 'לצורך מצוה', ועוד מדוע בכלל זה נחשב 'לצורך מצוה' הרי ניתן לקיים את המצוה גם במצעים משומשים, ועוד דדבריו אינם פתרון לבתי מלון שאין בהם מצוה כלל אלא כל מטרתם הוא בשביל הכסף, וא"כ אין שם את ההיתר של 'צורך מצוה'.

ושאלתי את אותו רב, והשיב שיש ראייה לדבריו מדברי הר"ן בפסחים (קא.) שהקשו התוס' שם (ד"ה דאכלו) כיצד מבואר בגמ' שם שאורחים אוכלים וישנים בבתי כנסיות הרי מבואר בגמ' במגילה שבתי כנסיות אין אוכלין בהן ואין שותין בהן, ותירץ הר"ן דאפשר שאורחין מותרין מפני שזה מצוות הרבים.

ומבואר שבע"פ שהמצוה היא של בני העיר המארחים ולא של האורחים, אפ"ה אף לאורחים זה נחשב 'לצורך מצוה' ומותר להם לאכול ולישון בבתי הכנסת, וא"כ אף כאן יהיה מותר לאורחים לישון במצעים מכובסים לצורך מצוות 'הכנסת אורחים'.

ויש לדחות ראייה זו, דבבתי הכנסת כל האכילה והשינה האסורים הם דוקא אכילה ושינה בעלמא, אבל אכילה ושינה שמתקיימת בהם מצוות הכנסת אורחים לא אסורה כלל, אבל לגבי כיבוס זה אינו שייך, וא"כ יהיה מותר דוקא למארח ולא לאורח.

ונשאל בזה בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' מ"ד) והשיב שלאורחים יש צער גדול מאוד בשימוש במצעים שהשתמשו בהם אחרים דנפשם קצה בזה, ולכך נחשבים הם לגבי זה כחולים ומותר להם להשתמש במצעים מכובסים, אלא שלכתחילה ראוי שיניחם על גבי קרקע לשעה אחת, וכשמתארח בבית מלון מספר ימים יודיע לבעל בית המלון שלא יחליפו את המצעים בכל יום, אלא רק ביום כניסתו, ובדיעבד אם החליפו מותר להשתמש בהם.

אולם יש להעיר על דבריו מדוע לא מוטל על האורחים להביא את המצעים המשומשים שלהם מן הבית, וכך להמנע משינה על מצעי המארח המכובסים?

ונראה שהדברים משתלבים זה בזה, דאחר שאמרנו שאין המארח יכול לפרוש בפני אורחיו מצעים משומשים, א"כ מצותו מתקיימת דוקא במצעים מכובסים, ועתה אם האורח יביא את המצעים מביתו נמצא שהוא מחסר במצוות הכנסת אורחים של המארח, ולכך מותר לאורח לישון על מצעים אלו שע"י כך הוא משלים את מצוות הכנסת האורחים של מארחו.

משנכנס אב ממעטים בשמחה, ואם יש לו דין עם גוי ישתמט ממנו בימים אלו דריע מזליה (עי' שו"ע סי' תקנ"א ס"א), וכן הדין עם ישראל מומר והיינו מחלל שבת בפרהסיא (הוראת מ"ר הגרא"ל שטיינמן זצ"ל), וממעטים בשמחה הוא רק עד אחר תשעה באב אבל הדין דריע מזליה לדעת המג"א הוא כל החודש ולדעת הקרבן נתנאל הוא ג"כ רק עד אחר תשעה באב (עי' בשעה"צ שם סק"ב).

ועי' בחדושי הריטב"א תענית כ"ט ע"א דאע"פ שאין מזל לישראל ה"מ בשאר חדשים אבל בשני חדשים אלו יש מזל שכן נגזר עלינו מן השמים ואפשר עוד דמזל לא דוקא אלא הגזירה קרי מזל בלשון בני אדם.

מי שאין לו אלא בגד אחד או שנתלכלכו כל בגדיו בזיעה מותר לכבס עד שבוע שחל בו (מ"ב סק"ט), ומ"מ עדיף לקנות בגד מאשר לכבס דכיבוס אסור מדינא דגמ' (הגר"ח ק), ומי שנתלכלכו בגדיו ואינו יכול לצאת לרחוב או שאין יכול להתפלל בהם מותר לכבסם אף בשבוע שחל בו ת"ב (חוט שני ר"ה ת"ג דהוי כדבר האבד שמותר לכבסו אפילו בחוה"מ).

אין ללבוש בימים אלו בגדי שבת אע"פ שלבשן כבר כמה שבתות משום שעדיין גיהוצן ניכר והוי כבגדים חדשים (עי' רמ"א שם ס"א ומ"ב שם סקמ"ד), ובעלי הברית מותרים ללבוש בגדי שבת (רמ"א שם), וכן הדין בפדיון הבן מותר לאותם קרובים ללבוש בגדי שבת, (כפ החיים שם סק"ז), אבל המכניס והמוציא (הקוואטר) אינו בכלל זה, ומכל מקום האשה המכנסת את התינוק לובשת בגדי שבת שזהו עיקר מצותה (מ"ב שם סק"ג).